

Âdeti adap yapan sır

Eyüp Bey: “Âdâb-ı muâşeret nedir? Ne değildir?”

Sıradan davranışlarımız, sünnet-i seniyyeye uygun yaptığımız takdirde âdaptan, yani âdâb-ı muâşeretten; rastgele yaptığımız takdirde ise âdettendirler. Her âdap, bize sevap kazandıran bir sevap makinesi hükmündedir. Çünkü sünnet-i seniyyedir. Âdetlerimiz ise, en mantıklı biçimde de olsa, âdet kaldıkça, sünnet-i seniyye nurundan ve feyzinden mahrumdurlar. Bir davranışı âdetten adap haline getiren sır, sünnet-i seniyye nurudur.

Günümüzde kısaca “görgü” de denen “âdâb-ı muâşeret”, sınırları vahiy tarafından tesbit edilen davranış kurallarından ibarettir. Başka bir ifadeyle, Allah’ın râzı olabileceği ölçülerde davranış sergilemektir. Davranışlarımızda Allah’ın razı olabileceği ölçüleri ise Sünnet-i Seniyyeden alıyoruz. Bu durumda âdâb-ı muâşeret için, Sünnet-i Seniyyeye uygun davranışlar şeklinde bir tarif getirmemiz de mümkün. Böyle olunca Sünnet-i Seniyyeye uymayan veya Sünnet-i Seniyyeden alınmayan davranışlara ne âdâb, ne de görgü diyemeyiz. Başka bir ifadeyle “Güzel ahlâkı tamamlamak için gönderilen” Allah Resûlü (asm), âdâb-ı muâşeret olarak nitelediğimiz “güzel davranışlar” serisinin tamamını ya bizzat göstermiş, ya da bize ışık tutacak temel ölçüler koymuştur. “Beni Rabbim edeplendirdi! Edebimi ne güzel yaptı!”¹ buyuran Allah Resûlünün (asm) tasvip etmediği davranışları ise “güzel davranışlar” silsilesinde zikretmemiz mümkün değildir. Böyle olunca da meselâ erkekle kadının tokalaşmasını veya bir meselede Allah’ın merhametinden fazla merhamet göstermeye çalışmayı “âdâb-ı muâşeret”ten saymamıza imkân yoktur.

Hazret-i Muâz (ra) anlatıyor: “Allah Resûlü (asm) bana şöyle tavsiyede bulundu: ‘Ya Muâz! Allah’tan kork! Doğru sözlü ol! Verdiğin sözde dur! Emânete riâyet et! Hıyânet etme! Komşu hakkını koru! Öksüze merhamet et! Tatlı sözlü ol! Herkese selâm ver! Amelini güzel yap! Emelini kısa tut! Uzun kuruntulardan vazgeç! İmanını koru! Kur’ân’ı anla! Âhireti sev!

“Hesabı düşün! Herkese şefkat kanatlarını ger! İlim ve hikmet sahiplerine kötü söz söyleme! Doğruyu yalanlama! Günahkâra itaat etme! Âdil devlet başkanına isyan etme! Yeryüzünde bozgunculuk çıkarma! Nerede olursan ol; takvâ üzere ol ve Allah’tan kork! Her günahın akabinde tevbe et! Gizli günah işledinse gizli; açık

günah işledinse açık tevbe et!”2

Sa’d b. Hişam (ra) anlatıyor: Bir gün Hazret-i Âişe’nin (ra) huzuruna girdim ve Resûl-i Ekrem’in (asm) ahlâkından sordum. Bana:

“Kur’ân okumuyor musun?” dedi.

“Evet; okuyorum!” dedim.

“Resûlullah’ın (asm) ahlâkı Kur’ân’dan ibarettir!” dedi.3

Kur’ân-ı Mu’ciz’ül-Beyan, Resûl-i Ekrem’in (asm) büyük bir ahlâk üzere olduğunu4; ümmetine düşkün ve merhametli bulunduğunu5; Allah’a ve âhiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok zikredenler için Resûlullah’ın (asm) en güzel bir örnek teşkil ettiğini6; Allah’ı sevenin, bu sevgisini ancak Resûlullah’a (asm) ittiba ile gösterebileceğini7 beyan eder ve mü’minleri Allah’a ve Allah’ın Resûlüne (asm) itaat etmeye çağırır.

Abdullah b. Mesud’un rivayet ettiği bir hadis-i şerife göre ise; Kur’ân Allah’ın edep sofrasıdır; mü’minler güçlerinin yettiğince Allah’ın edep sofrasından bilgi ve hikmet toplamalıdır.

Bu durumda bir Müslümanın, davranışlarını Allah’ın razı olabileceği ölçülere göre tanzim etmesi, yani gücünün yettiğince Sünnet-i Seniyyeyi yaşaması en öncelikli görevleri arasındadır. Sünnet-i Seniyye dediğimiz davranış örnekleri, bir Müslüman için âdâb-ı muaşeretten başka bir şey değildir. Ya da bir Müslüman’ın âdâb-ı muâşereti, Sünnet-i Seniyyeden başka bir şey değildir.

Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle, Müslüman’ın sıradan âdetlerini ibadete çevirmesinin yolu ise, Sünnet-i Seniyyeye tam olarak uymaktan geçiyor.8

Dipnotlar:

- 1- Keşf’u-Hafâ,1:70.
- 2- Beyhakî, Şuâbu’l-Îman.
- 3- Müslim, Salâtü’l-Misâfirîn, 139.
- 4- Kalem Sûresi, Âyet: 4.
- 5- Tevbe Sûresi, Âyet: 128.
- 6- Ahzâb Sûresi, Âyet: 21.
- 7- Âl-i İmran Sûresi, Âyet: 31.
- 8- Bediüzzaman, Lem’alar,58.